

Hämtning av träd och buskar

Göteborgs Stad har avtal med en mottagningscentral för träd- och buskbeställningar. Mottagningscentralen tar emot och kontrollerar leveranser från plantskolor, lagerhåller och lämnar ut växter till dem som ska utföra planteringsarbetet. För kontakt, se TH kap1C, kompetens ”Mottagningscentral, träd och buskar”.

Leveranskontroll

Mottagningscentralen utför leveranskontroll av växtmaterialet när det anländer. För att jobba så aktivt det går med att förhindra spridning av lövplattmask ska även entreprenören utföra leveranskontroll vid upphämtning, se punkt 4 nedan.

Hämta träd och buskar - tillvägagångssätt

1. Entreprenören som ska utföra planteringsarbetet får meddelande från projektledaren/förvaltaren via mejl när växtmaterialet kan hämtas upp. I mejlet finns information om hämtning, kontaktuppgifter till mottagningscentralen samt följesedel/orderbekräftelse (obs! viktig att ha med vid hämtning). Entreprenören meddelar projektledare/förvaltare vid hinder/förseningar.
2. Entreprenören informerar mottagningscentralen när de planerar att hämta träd och/eller buskar. Detta görs ca två dagar innan upphämtning så att mottagningscentralen hinner förbereda inför upphämtningen.
3. Entreprenören har med sig följesedel/orderbekräftelse digitalt eller utskrivet vid upphämtningen.
4. Vid upphämtning gör entreprenören en okulär kontroll av krukor och jord för att säkerställa att ingen lövplattmask, ägg eller slem återfinns i materialet, se bilaga 2 för identifieringshjälp och bilaga 3 för rutin för hantering.

Reklamera/kompensera för avvikelse

Entreprenören meddelar ansvarig projektledare/förvaltare och ansvarig för leveranskontroll på mottagningscentralen om skador eller eventuella brister på växtmaterialet hittas. Entreprenören meddelar även om lövplattmask har påträffats och följer i så fall rutin för hantering av detta (Bilaga 3). Ansvarig projektledare/förvaltare kontaktar entreprenören vid beslutade reklamationer.

Överblivna träd och buskar

Entreprenören meddelar ansvarig projektledare/förvaltare om det blivit träd och/eller buskar över efter plantering. Projektledaren/förvaltaren tar beslut om hantering. Överblivna träd och buskar körs tillbaka till mottagningscentralen.

Frågor ställs till projektledare/förvaltare

Entreprenörens frågor rörande hämtning eller plantering ska ställas till projektledare/förvaltare som beställt planteringen.

Bilaga 2. Information om Lövplattmasken Obama nungara

Obama nungara är en sydamerikansk plattmask (landplanarie) med troligt ursprung i Argentina. Under 2000-talet har den blivit invasiv och problematisk på stora delar av den europeiska kontinenten samt på brittiska öarna. Masken sprids till nya områden med handel och transport av jord och växter. Väl etablerad kan den sprida sig till naturen från trädgårdar och parker.

En handfull individer påträffades i parkmiljö i Malmö i november 2024. Detta var det första fyndet i Sverige. O. nungara är ett rovdjur som lever på marken där den förtär sniglar, dagmaskar och annan markfauna. När antalet dagmaskar minskar, minskar också nedbrytning av löv och annat organiskt material och jorden blir mindre näringsrik och lucker.

Det är därför risk att lövplattmasken kan komma att orsaka stor skada i naturen och för jordbruket och mycket viktigt att förhindra att den sprids i Sverige.

Från 7 januari 2025 är det förbjudet att ”avsiktligt hålla arten, även i slutet förvaring, att släppa ut den i miljön eller överlåta/utbyta den.”

Vuxen mask på undersida av kruka.

Vuxen mask med rikligt slem.

Maskens undersida med orange äggkapsel på väg ut.

Äggkapslarna övergår till svart efter någon dag.

Nykläckta maskar

Foton: Splendor Plant AB

Hur känner jag igen lövplattmasken?

Lövplattmasken är 5-8 cm lång och cirka 0,5 cm bred. Inhemsk plattmaskar är mycket mindre. Färgen på ovasidan skiftar mellan beige, orange och mörkt brun med svarta längsgående linjer. Undersidan är beige eller ljus brun. Äggen kan finnas i jorden och är 0,5 cm stora och från en början klarröda men mörknar och övergår till mörkbruna efter några dagar. Unga lövplattmaskar är små till en början.

Lövplattmasken lever på jordar, men vid kallare perioder gräver den sig ned 10-20 cm. Liksom de flesta plattmaskar utsöndrar den från huden ett neurotoxin som immobiliserar byten den kommit i kontakt med. Toxinet är inte farligt för människor men kan ge hudirritation. Slemmet från masken glittrar och utgör en viktig ledtråd vid kontroll.

Lövplattmasken förekommer oftast en och en och hittas oftast:

- På markväv under krukans
- På undersidan av krukans
- På insidan av krukans: kanten, botten och under själva växten
- I brätten, i och under plastlådor
- Slemspår, ”glitter” kan vara ledtråd
- Ägg ofta enstaka, under och i kruka samt på markväv

Om du misstänker att det finns maskar i din plantering undersöker du detta enklast genom att ge sig ut med ficklampa när skymningen fallit. Då rör sig maskarna uppe på jordlagret, ofta gömda under löv.

Vad säger lagen?

Regeringen har fattat beslut om nödgärder mot *O. nungara*, vilket innebär att från den 7 januari 2025 är det förbjudet att avsiktligt:

- hålla arten, även i slutet förvaring,
- föda upp den, även i slutet förvaring, använda eller utbyta,
- släppa ut i miljön.

Det innebär att individer av arten ska avlivas om de hittas, och eftersökningar ska ske för att säkerställa att inga ytterligare levande individer finns. Eftersom *O. nungara* har hittats på många olika växter, från ett stort antal underleverantörer, anses just nu inget växtmaterial från Europa vara riskfritt. Utgå från att allt importerat växtmaterial kan vara drabbat. Från 7 januari 2025 kan Länsstyrelsen också fatta beslut om utrotning, utöva riktad tillsyn och förelägga personer eller verksamhetsutövare om åtgärder.

Vad har du för ansvar som beställare?

Alla som importerar prydnads- och plantskoleväxter till Sverige har ett ansvar för att se till att nödgärder som regeringen har beslutat om följs.

Om din förvaltning/verksamhet hanterar, köper in eller planterar växter av importerat ursprung måste åtgärder göras för att hindra att lövplattmasken sprids eller hålls levande. Det gäller också om din förvaltning flyttar redan planterade växter eller träd från en plats till en annan. Observera att våra svenska plantskolor ofta säljer vidare importerat material, så även om du har köpt växter från en svensk plantskola kan dessa växter fortfarande vara infekterade av lövplattmasken.

Bilaga 3. Rutin för hantering av lövplattmask

Alla plantor ska kontrolleras när de tas emot och innan plantering sker. Om leverans sker till VEAB kommer VEAB ansvara för den första kontrollen. Om växterna levereras till annan plats ansvarar projektledaren för att en kontroll sker vid leveransen. Entreprenör som hämtar växter kontrollerar dessa enligt denna rutin vid tillfälle för upphämtning.

Kontrollen är viktig eftersom det nu finns chans att stoppa arten, som i framtiden riskerar att försämra jordkvaliteten och minska produktiviteten i odlingar och jordbruk eftersom den äter dagmaskar och andra jordlevande organismer.

Kontrollera växtmaterial i kruka

Kontrollera så här:

- När du tagit emot materialet, ställ det för sig på hårdgjord yta eller markduk.
- Kontrollera utan dröjsmål partiet/batchen du fått in:
 - marken under krukans
 - krukans undersida
 - lyft plantan ur krukans och kolla i krukans och på rotklumpen
 - under tråg/backar
- Använd handskar, eftersom masken har ett slem som kan vara irriterande på huden.
- Lys med ficklampa, även dagtid. Plattmaskarnas slem gör att de reflekterar ljus och syns bättre mot bakgrunden.

Kontrollera växtmaterial efter plantering

Plantor som redan har planterats kan kontrolleras så här:

- Kontrollera jordlagret runt de planterade växterna när skymningen har fallit. Då rör sig lövplattmasken uppe på jordlagret, ofta gömd under löv och grenar.
- Använd handskar, eftersom masken har ett slem som kan vara irriterande på huden.
- Lys med ficklampa. Plattmaskarnas slem gör att de reflekterar ljus och syns bättre mot bakgrunden.

Vid påträffande av lövplattmask

- Isolera plantorna från andra växter, och kontrollera dem igen nästa dag.
- Om ytterligare fynd görs bör du fortsätta kontrollera batchen/partiet och hålla det isolerat.
- Om du hittar en misstänkt lövplattmask och/eller ägg, rapportera in den till Länsstyrelsen och förstör dem sedan enligt den rekommenderade metoden nedan.
- Meddela även närmaste chef eller den som ansvarar för invasiva arter på din förvaltning/avdelning.

Förstör ägg och maskar såhär:

Lägg plattmasken och/eller äggen i en burk och lägg den i frysen i ett dygn. Eller lägg dem i en burk och håll kokande vatten över. Lämna därefter de döda maskarna som brännbart avfall. Vi vet idag inte i hur stor utsträckning denna plattmask överlever att klippas itu, därför rekommenderar vi inte klipp som metod.

Mer information och bilder på lövplattmasken finns hos Länsstyrelsen:

[Lövplattmask Obama nungara | Länsstyrelsen Västra Götaland](#)

Se även faktabladet:

[Tips och råd till växtbranschen för att hindra spridning av Obama nungara](#)

Rapportera till Länsstyrelsen och artportalen

Mejla till ias.vastragotaland@lansstyrelsen.se

Ange plats där du hittade plattmasken/äggen och bifoga bild. För att experterna ska kunna kontrollera arten och kartlägga var den hittades behöver du även ange dina kontaktuppgifter.

Rapportera även fyndet på artportalens hemsida invasivaarter.nu

Foto: Jonas Roth